

KOMUNIKATÍVNE O TVORBE NOVÍN

TUŠER, A.: Ako sa robia noviny. Bratislava, SOFA 1999. 219 strán.

Fenomén žurnalistika a deje okolo nej sa v poslednom desaťročí otvorili verejnosti viac ako kedykoľvek predtým. Zvýšil sa záujem o štúdium novinárstva, rozšírila sa sieť vysokoškolských novinárskych učilíšť na Slovensku. Andrej Tušer vystihol volanie doby a spracoval dielo, ktoré svojím komunikatívnym prístupom má ambíciu stať sa poučným a zaujímavým čítaním nielen pre novinársky dorast, ale pre každého, kto chce poznať pozadie a pravidlá novinárskeho remesla. Zrozumiteľnosť výkladu rozsiahlej problematiky bez zľavenia teoretických kritérií autor dosiahol vďaka svojim interpretačným schopnostiam a kultivovanému jazyku, ako aj hojným používaním ukážok z novinárskej praxe.

Kniha je výsledkom kolektívnej skúsenosti bádateľov novinárstva a autorových poznatkov, ktoré získal počas 17-ročného pôsobenia v tlači a mnohoročnej plodnej vedeckovýskumnej a pedagogickej práce na Katedre žurnalistiky FiF UK. Člení sa na tri základné časti s názvami NOVINÁRSTVO, NOVINY, NOVINÁRI a na záverečnú časť, ktorá obsahuje niektoré dôležité mediálne právne normy vrátane tlačového a autorského zákona a tiež Kódex novinárskej etiky SSN. Vzhľadom na zameranie knihy je tu zaradený aj Malý novinársky slovník.

Prvá časť knihy – NOVINÁRSTVO – uvádza čitateľa do problematiky. Začína sa genézou novinárstva už od čias Caesara, ktorý prikázal denne vydávať periodikum *Acta diurna populi Romani*, pokračuje vývojom tlače v stredoeurópskom priestore a podrobnejšie na Slovensku, rozvádza súčasný systém a typológiu tlače. Autor sa bližšie pristavuje pri problematike regionálnej tlače, s ktorou ho spájajú dlhoročné výskumy a viaceré publikácie. Textom i schémami prezentuje vlastný typologický model regionálnej tlače na Slovensku. Telegraficky informuje aj o vedeckovýskumných pracoviskách pod záštitou Novinárskeho študijného ústavu (teraz Národné centrum mediálnej komunikácie). Svojím vkladom do rozvoja teórie žurnalistiky prispievali aj Metodicko-výskumný kabinet SRO, Odbor výskumu programov a divákov STV, Kabinet teórie a dejín žurnalistiky FiF UK. Aj tieto inštitúcie prešli zmenami a dnešné výskumné pracoviská a agentúry, ktoré sa zaoberajú otázkami žurnalistiky, sú, žiaľ, zamerané viac pragmaticky.

Ďalšou je druhá časť knihy – NOVINY –, ktorá obsahovo napĺňa jej názov. Autor ako dobrý

analytik a syntetik tu celistvo zobrazuje tvorivý novinársky proces – od vyhľadávania informácií cez tvorbu spravodajských a publicistických žánrov, titulkovanie, novinársku fotografiu, grafickú úpravu, až po zostavenie konkrétneho čísla novín. Postupuje tým spôsobom, že pri problémových otázkach poskytuje priestor na vyjadrenie aj nositeľom iného názoru. Pomerne podrobne sa zaoberá tvorbou spravodajstva, ktoré bolo dominantou aj jeho inauguračnej prednášky. V spravodajstve je zástanca zásady striktného oddeľovania spravodajstva od publicistických novinárskych prejavov. V knihe síce definuje komentujúcu správu, pretože sa v našej tlači pomerne často vyskytuje, ale v podstate presadzuje zásadu, ktorá sa už dávno uplatňuje vo vyspelých žurnalistikách, že správa má prinášať iba vecné fakty, nezafarbené názorom poplatným tej-ktorej politickej strane alebo hnutiu. Podotýkam, že tento postup nemá len ideologický, ale aj sociálny rozmer, pretože nemožno od čitateľa žiadať, aby si zafarboval rozpočet tým, že si bude kupovať troje alebo štvoro novín, a mohol si tak urobiť pravý obraz o priebehu javu alebo udalosti. Názory na fakty publikované v správe si predsa čitateľ môže prečítať na stanoviskovej strane.

Tretia časť knihy nazvaná NOVINÁRI sa orientuje na postavenie novinára v spoločnosti a na jeho osobnostné predpoklady, ktoré sú potrebné na serióznu a úspešnú novinársku prácu. Zároveň sa čitateľ dozvie aj o vlastnostiach, ktoré by novinári nemali mať, lebo v ich povolání sú kontraproduktívne. Záver časti tvoria citáty z rozhovorov so skúsenými novinármi o tom, čo si myslia o svojich spolupútnikoch, v ktorých čitateľ nájde veľa zrníek múdrosti.

Autor nezostal len na pôde klasickej výroby novín. Prezentuje aj moderný spôsob tvorby, ktorý ilustruje na systéme práce redakcie *Trend*. Tento týždenník už komplexne prešiel na počítačové spracovanie textu a ilustrácií na publikovanie.

Kniha A. Tušera poskytuje množstvo rôznych a cenných informácií o tlačovom novinárstve pod jednou strechou, v jednom diele. Tento postup evokuje myšlienku spracovať veľkú, možno niekoľko stostranovú učebnicu žurnalistiky ako kolektívne dielo pedagógov Katedry žurnalistiky FiF UK, ktoré by adeptom novinárstva poskytlo základné teoretické a odborné vedomosti zo všetkých študijných predmetov.

JUDr. Ľudovít Jacz,
Katedra žurnalistiky FiF UK, Bratislava

ELEKTRONICKÉ MÉDIA

Radijski in TV programi v Sloveniji. Ljubana, Svet za radiodifuzijo Republike Slovenije 1998. 192 s.

Rada pre vysielanie Slovinskej republiky v spolupráci s Ministerstvom kultúry Slovinskej republiky vydali koncom roka 1998 zaujímavú publikáciu o stave elektronického vysielania v Slovinskej republike (pozri tab.). Bilingválnu publikáciu v slovinskom a anglickom jazyku zostavil Matjaž Gerl a rozdelil ju do ôsmich kapitol.

V úvode konštatuje, že proces pluralizácie a komercializácie trhu elektronických médií začal v Slovinskej republike v roku 1994. V súčasnosti sa tento mediálny trh pripravuje na obdobie, ktoré by malo priniesť jeho konsolidáciu a upevniť stanovenú stratégiu rozvoja. Tieto okolnosti boli i dôvodom, prečo autor pripravil prehľadnú brožúrku, mapujúcu súčasný stav mediálnej politiky v oblasti tradičných, elektronických a nových médií.

V druhej časti sa zaoberá všeobecnou situáciou vo vysielaní z hľadiska regulačnej štruktúry. Rok 1997 na základe vývoja v oblasti elektronických médií hodnotí nasledovne:

- konsolidovali sa pozície komerčnej televízie na trhu,
 - vzrástol objem výdavkov na TV reklamu oproti výdavkom na reklamu v tlači,
 - vzrástol počet novovybudovaných rozhlasových a TV programov, a to i napriek teóriám o preťažení trhu,
 - pristúpilo sa k zosieťovaniu v miestnych televíziách v dôsledku zlých ekonomických podmienok.
- Tieto kroky sa v reálnom živote premietli takto:
- realizovalo sa prvé slovinské vysielanie prostredníctvom satelitu (RTV Slovenija),
 - uskutočnilo sa prvé skúšobné digitálne rozhlasové vysielanie,
 - sformovala sa nová komerčná sieť TV Gajba,
 - programovo sa rozpadol národný komerčný vysielateľ TV 3,
 - bol uvedený nový zákon o telekomunikáciách,
 - začalo sa s harmonizáciou zákona o masmédiách, predovšetkým s Direktívou EÚ „Televízia bez hraníc“.

Tretia kapitola je doplnená o štatisticko-grafické údaje. Čo sa týka čísiel, zaujímavé sú údaje o počte rozhlasových programov, ktorý vzrástol na 67, počet televíznych programov na 43, počet káblových prevádzkovateľov je 160.

Grafy informujú o dennej sledovanosti rozhlasových a televíznych programov, o podiele výdav-

kov na reklamu v dennej tlači, časopisoch, televízii a na vonkajších nosičoch (pozri graf).

Mediálnu legislatívu v Slovinskej republike autor približuje formou príslušných výňatkov zo zákona o masmédiách, ktorý obsahuje základné práva a povinnosti masmédií, ako i ustanovenia na ochranu plurality a rôznorodosti domácich a zahraničných tlačených i elektronických médií a zákona o telekomunikáciách, kde v časti rádio-komunikácie sú stanovené pravidlá vzťahujúce sa na frekvencie, udeľovanie licencií, žiadosti o licenciu a pod.). Záver kapitoly je venovaný návrhu dodatku k zákonu o masmédiách, ktorý by mal vstúpiť do platnosti tohto roku. Rieši sa v ňom predovšetkým problematika európskych diel, lokálnych nekomerčných médií, mediálnej koncentrácie a stanovujú sa tu optimálne princípy, ktoré by mali médiá spĺňať z hľadiska informatívneho, obsahového, umeleckého a vzdelávacieho.

Štvrtá časť je venovaná metodike zberu údajov, ktoré boli do tejto publikácie zhromaždené v prvej polovici roka 1998.

Elektronické médiá sú rozdelené do 4 menších kapitol:

- Verejnoprávne programy (11 programov),
 - Komerčné národné TV programy (4 programy),
 - TV programy s lokálnym dosahom (41 programov),
 - Rozhlasové programy (58 programov).
- V časti rozhlasové programy sa informácie zhromažďovali v súlade so zákonom o masmédiách:
- verejnoprávne vysielanie (RTV Slovenija),
 - miestne nekomerčné programy,
 - komerčné programy.

Televízne programy boli rozdelené na základe charakteru ich vysielania a pri káblovej televízii sa dôraz kládol aj na tie programy, ktoré sú distribuované nielen v káblovej sieti.

Jednotlivé záznamy obsahujú mapku oblastí, ktoré stanica zabezpečuje svojím signálom (lokálne vykrytie, širšie lokálne a regionálne vykrytie, územie s viac ako 50 % obyvateľstva) a ďalšie informácie (typu názov programu, názov vysielateľa, adresa, programový typ, určenie, meno riaditeľa, meno kontaktnej osoby, rok založenia, telefón a fax, distribúcia, potenciálni poslucháči, denný program, frekvencia/kanál).

Publikácia je ukončená súborom štatistických údajov, ktoré sú významné i z hľadiska medzinárodných štatistík v mediálnej oblasti.

PhDr. Denisa Vlková,
NCMK, Bratislava

Vybavenosť domácností elektronickými médiami v Slovinsku (r. 1997)

Všeobecne	
Celkovo obyvateľstvo	1 991 169
Počet domácností	640 000
Počet domácností s TV	96 %
Vybavenie domácností	
Minimálne 1 televízny prijímač	620 989
1 čierno-biely televízny prijímač	83 833
1 farebný televízny prijímač	583 729
2 a viac televíznych prijímačov	199 958
Minimálne jeden videorekordér	310 494
2 a viac videorekordérov	99 358
Minimálne 1 televízny prijímač s teletextom	301 179
Káble a satelity	
Pripojky na káblový systém	250 000
Súkromné satelity (cca)	60 000
Počet káblových prevádzkovateľov (cca)	160
Nové médiá	
Minimálne 1 počítač	170 240
PC napojené na on-line služby	19 000

Zdroj: Štatistický úrad Slovinskej republiky. Mediana, Asociácia káblových prevádzkovateľov

Podiel reklamy v slovinských médiách za obdobie 1994–1997